

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Έργο «Έρευνα και ολοκληρωμένη παρέμβαση για την κοινωνική ενσωμάτωση μιας μείζονος κοινωνικά ευάλωτης ομάδας: ψυχολογικό προφίλ/ ψυχοπαθολογία, προφίλ δεξιοτήτων, διάγνωση αναγκών και ανάπτυξη προγραμμάτων για την κατάρτιση-reskilling και την ψυχολογική υποστήριξη προς την επαν-ενσωμάτωση των «νέων ανθρώπων εκτός εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης (Neets)» (Πράξη 3757)

Υποέργο 2: Αυτεπιστασία Πανεπιστημίου Κρήτης (Ε.1: ΚΕΠΕΤ & ΚΕΑΔΙΚ) (Κ.Α. 4361)

**Παραδοτέο 4.4: Συνθετικό *Report* της συνολικής διαδικασίας διάγνωσης αναγκών
(*Synthesis report of the overall “needs assessment” process*)**

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	2
Βασικά Δημογραφικά Στοιχεία	4
Εκπαιδευτικό Σύστημα και Δεξιότητες	6
Απασχόληση και Δεξιότητες.....	15
Κατάρτιση και Δεξιότητες	21
Συμπερασματικά	27
Βιβλιογραφία	29

Εισαγωγή

Το συγκεκριμένο report αποτελεί μέρος του Πακέτου Εργασίας 4 «Τριγωνοποιημένη διάγνωση αναγκών των NEETs (Young People Not in Education, Employment or Training) σε δεξιότητες και ανάπτυξη ταξινομικών κατηγοριών» και στοχεύει στην συνολική αποτύπωση των ευρημάτων που προέκυψαν από τη διεξαγωγή της ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας αξιοποιώντας τα τρία εργαλεία συλλογής δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν, ήτοι των ατομικών ημι-δομημένων συνεντεύξεων, των ομάδων-εστίασης και των check lists [Παραδοτέα: Π4.1. Report ευρημάτων ημι-δομημένων συνεντεύξεων (Report on semi-structured interviews' findings), Π4.2. Report ευρημάτων ομάδων-εστίασης (Report on focus groups' findings) και Π4.3. Report ευρημάτων check-lists (Report on check lists' findings)]. Η συγκεκριμένη συνθετική ανάλυση των σημαντικότερων κατηγοριών θα χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για τον σχεδιασμό ενός σύγχρονου προγράμματος κατάρτισης, στην κατεύθυνση του reskilling για τους Έλληνες NEETs.

Είναι γεγονός ότι οι Έλληνες NEETs χαρακτηρίζονται από πολύ χαμηλά ποσοστά ικανοποίησης όσων συμμετείχαν σε προγράμματα κατάρτισης. Στο πλαίσιο αυτό, και καθώς αναγνωρίζεται η θεμελιώδης λειτουργία της κατάρτισης ως μια ενεργητική πολιτική απασχόλησης και συνακόλουθα, ως μια εν δυνάμει πολιτική ενσωμάτωσης, η ποιοτική και η ποσοτική έρευνα που διεξήχθη απέδωσε σημαντικά αποτελέσματα που θα χρησιμοποιηθούν για α) τη συγκρότηση του προφίλ δεξιοτήτων (skills profile-repertoire) των Ελλήνων NEETs (που θα απολήγει σε ταξινομικές κατηγορίες) και β) τη διάγνωση των αναγκών τους σε δεξιότητες (ανά ταξινομική κατηγορία και λαμβάνοντας υπ' όψιν άλλες παραμέτρους όπως η πρότερη εργασιακή εμπειρία).

Ταυτόχρονα, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η κοινωνικά ευάλωτη ομάδα των NEETs στην Ελλάδα, όπως και όλες οι κοινωνικά ευάλωτες ομάδες αλλά και κοινωνικές ομάδες που μέχρι πρότινος συγκαταλέγονταν στα μεσαία κοινωνικο-οικονομικά στρώματα, αντιμετωπίζει αυξανόμενα προβλήματα ως προς την ένταξή της στις δομές τόσο της απασχόλησης όσο και της εκπαίδευσης και κατάρτισης, λόγω της συνεχιζόμενης ύφεσης που δυσχεραίνει την προώθηση περαιτέρω ευκαιριών για την κοινωνική ένταξη. Όπως

αναδεικνύουν τόσο τα πρόσφατα ποσοστά ανεργίας και φτώχειας όσο και τα στοιχεία αναφορικά με τις δυσχέρειες εντός απασχόλησης (εργασιακή πόλωση, ενδοεργασιακή φτώχεια), η ένταξη στην απασχόληση κρίνεται δύσκολη και η διατήρηση, μέσα σε επίπεδα στοιχειώδους ευημερίας, συναφώς δυσχερής. Την ίδια στιγμή, τα εχέγγυα που παρέχει το εκπαιδευτικό σύστημα φαίνεται να βρίσκονται υπό διαρκή αμφισβήτηση με στόχο την επανεξέταση της αποτελεσματικότητάς τους ώστε να συνδέονται με αποδοτικότερο τρόπο με τις συνεχώς μεταβαλλόμενες και εμπλουτιζόμενες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, σε ένα πιο μακροχρόνιο πλαίσιο και κάτω από την συνεργασία των βασικών κοινωνικών εταίρων και συμβαλλόμενων. Όπως συχνά διαπιστώνεται, η Ελλάδα εμφανίζει προβλήματα ως προς την παροχή των απαιτούμενων δεξιοτήτων, καθώς τα προγράμματα κατάρτισης συνήθως δεν επιτυγχάνουν τους θεμελιώδεις στόχους τους, που δεν είναι άλλοι από την παροχή δεξιοτήτων που θα οδηγήσουν τους καταρτιζόμενους στην ομαλή ένταξη στην αγορά εργασίας και θα μειώσουν τους παρόντες αλλά και τους μελλοντικούς κοινωνικούς κινδύνους. Συνεπώς, η μελέτη του πλαισίου των αναγκών σε δεξιότητες που θα ακολουθήσει είναι εξαιρετικά σημαντική για τον σχεδιασμό των απαιτούμενων παρεμβάσεων σε επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης που θα οδηγήσει στην βελτίωση των δεδομένων ως προς την αντιμετώπιση του φαινομένου των NEETs.

Βασικά Δημογραφικά Στοιχεία

Αναλύοντας τα ευρήματα της τριγωνοποιημένης διαδικασίας διάγνωσης αναγκών με τη χρήση τριών εργαλείων συλλογής δεδομένων (ατομικών ημι-δομημένων συνεντεύξεων, ομάδων-εστίασης και check lists), θα πρέπει αρχικώς να αναφερθεί ότι η πλειοψηφία των συνεντευζιαζόμενων είναι γυναίκες και παρότι δεν αποτελεί μια από τις μείζονες κατηγορίες, εντούτοις δεν μπορεί να παραληφθεί ότι αντιμετωπίζουν περισσότερα προβλήματα από τους άνδρες ως προς την ένταξη στις κοινωνικές δομές.

Ταυτόχρονα, ο παράγοντας «ηλικία» διαδραματίζει και αυτός σημαντικότατο ρόλο, καθώς είναι ευκρινές ότι η πλειοψηφία των NEETs ανήκει στην ηλικία μεταξύ 22 και 24 ετών, κάτι που αναδεικνύει την δυσκολία κυρίως όσων έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση να ενταχθούν στην απασχόληση σε συνδυασμό με τους ήδη συμμετέχοντες στην κοινωνική ομάδα των NEETs με χαμηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο.

Ένα πολύ ανησυχητικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι πάνω από τα δύο τρίτα (2/3) των ερωτηθέντων ανήκουν στους μακροχρόνια άνεργους, δεδομένο που υποδεικνύει την αδυναμία εύρεσης εργασίας με τις υπάρχουσες συνθήκες της συνεχιζόμενης ύφεσης και της ταυτόχρονης ανεπάρκειας των θεσμών κατάρτισης και εκπαίδευσης να παρέχουν τις δεξιότητες και ικανότητες που άμεσα θα μπορούν να εντάσσουν και να επανεντάσσουν τους καταρτιζόμενους και τους εκπαιδευόμενους στην αγορά εργασίας. Η διατήρηση στην ανεργία για μεγάλο χρονικό διάστημα οδηγεί μοιραία στον κίνδυνο της ακραίας φτώχειας, ένα πρόβλημα που θέτει ευθείς προβληματισμούς ως προς την διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Ο κίνδυνος της παρατεταμένης παραμονής των νέων στην ανεργία έχει επιπτώσεις και τις μελλοντικές τους προσπάθειες εύρεσης εργασίας, καθώς, όπως έχει αποδειχθεί, μειώνει τις πιθανότητες επίτευξης υψηλών μισθών (Oreopoulos et. al., 2008; Gartell, 2009; Mroz & Savage, 2006) και αυξάνει εκείνες της εκδήλωσης προβλημάτων οικονομικού, ακόμα και ψυχολογικού επιπέδου (Bell & Blanchflower, 2009).

Η πλειοψηφία των NEETs εμφανίζεται να διαβιεί σε κάποιο αστικό κέντρο ενώ περίπου

το ένα τέταρτο ($\frac{1}{4}$) δηλώνει ως κατοικία του την επαρχία (κωμόπολη ή χωριό). Ταυτόχρονα, όμως, όπως είναι ήδη γνωστό (Κοτρώγιαννος, κ.ά., 2013), η πλειοψηφία των NEETs κατοικεί μαζί με τους γονείς τους και είναι άγαμοι, ενώ εμφανίζεται και ένα αξιοσημείωτο ποσοστό που δηλώνει ότι κατοικεί μόνο του. Τα συγκεκριμένα ευρήματα έρχονται να επιβεβαιώσουν την θέση ότι οι NEETs κατά κύριο λόγο κατοικούν σε αστικά κέντρα, όπου δυσκολεύονται να βρουν εργασία ενώ, λόγω του ότι στην Ελλάδα η οικογένεια διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο ως προς την παροχή πρόνοιας, διαμένουν με τους γονείς και στηρίζονται οικονομικά από αυτούς, καθώς η οικογένεια αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την κοινωνική προστασία και την αναδιανομή (Allen et al. 2004; Ferrera, 2010; Flaquer, 2000; Kohli & Albertini, 2008; Naldini, 2003; Poggio, 2008; Castles & Ferrera, 1996). Βέβαια, για την πλειοψηφία το οικογενειακό εισόδημα είναι ιδιαίτερος χαμηλό, περιορίζοντας τις δυνατότητες αυτονομίας και ανεξαρτησίας και θέτοντας περαιτέρω φραγμούς στις προοπτικές δημιουργίας νέων οικογενειών από τους ερωτώμενους. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ακόμα και όσοι διαμένουν μόνοι τους εξαρτώνται οικονομικά από τους γονείς τους, με αποτέλεσμα την διατήρηση των περιορισμών κινήσεων αναφορικά με τις δυνατότητες μελλοντικής οικογενειακής αποκατάστασης.

Συνοψίζοντας, από τα δημογραφικά στοιχεία θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι διαπιστώνεται η ύπαρξη ανδρών και γυναικών NEETs, που οι περισσότεροι διαβιούν με τους γονείς και κάποιοι μόνοι τους, που έχουν χαμηλό οικογενειακό εισόδημα, οι περισσότεροι έχουν χαμηλό ή μέσο μορφωτικό επίπεδο, ενώ υπάρχει και ένας αριθμός αυτών που έχουν ολοκληρώσει ανώτατη εκπαίδευση, είναι άγαμοι και ως επί το πλείστον ζουν σε αστικά κέντρα.

Εκπαιδευτικό Σύστημα και Δεξιότητες

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και κυρίως η αδυναμία σύνδεσης των γνώσεων και των δεξιοτήτων με την πρακτική εφαρμογή τους, δηλαδή την ένταξη των υποκειμένων στα οποία απευθύνονται στην αγορά εργασίας, είναι προβλήματα που έχουν επισημανθεί από τους συνεντευξιαζόμενους ως πολύ βασικά για την παραγωγή κοινωνικών διακρίσεων, προβλημάτων, αποκλεισμών και δυσχερειών, όπως αυτές που βιώνουν. Είναι γεγονός ότι η πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων αξιολογεί αρνητικά όλες σχεδόν τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα, καθώς διαπιστώνουν αρκετές ελλείψεις τόσο σε επίπεδο πρακτικών αποτελεσμάτων (αποτελεσματικότητα ως προς την ένταξη στην αγορά εργασίας) όσο και σε επίπεδο διεξαγωγής της διδασκαλίας (ελλείψεις προσωπικού και υλικοτεχνικής υποδομής). Σε μεγάλο βαθμό θεωρούν ότι οι γνώσεις που λαμβάνουν δεν τους χρησιμεύουν στην μετέπειτα ζωή τους ενώ θεωρούν ότι οι ευκαιρίες που τους παρέχει το σύστημα για εργασιακή αποκατάσταση είναι σημαντικά περιορισμένες.

Από όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες μόνο το Λύκειο φαίνεται να συγκεντρώνει περισσότερες θετικές γνώμες από τους NEETs. Αντιθέτως, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων φαίνεται απογοητευμένη από την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών βαθμίδων που συνδέονται με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και με την τριτοβάθμια και μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ταυτόχρονα όμως, ασκείται κριτική και στο Λύκειο, στο πλαίσιο της εν γένει κριτικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και εν γένει στο εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς παρότι οι γνώσεις που προσφέρει θεωρούνται από τους ερωτώμενους χρήσιμες, εντούτοις η εστίαση στην επιτυχία στις πανελλήνιες εξετάσεις αποπροσανατολίζει το σύστημα από την παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων συναφών με την επαγγελματική κατάρτιση και απαραίτητων για την μελλοντική εργασιακή αποκατάσταση. Η εμφανής έλλειψη ικανοποίησης από το εκπαιδευτικό σύστημα εν συνόλω αλλά και συγκεκριμένα από τις δομές κατάρτισης και διά βίου μάθησης, αναδεικνύει ότι οι NEETs επιζητούν την απόκτηση δεξιοτήτων που δεν θα αποτελούν τυπικά προσόντα αλλά θα λειτουργούν ως τα εργαλεία που θα διευκολύνουν και εν τέλει θα επιτρέψουν την είσοδό τους και την μετέπειτα παραμονή

τους στην αγορά εργασίας. Συνεπώς, η συντριπτική πλειοψηφία θεωρεί ότι το εκπαιδευτικό σύστημα δεν ακολουθεί την εξέλιξη της κοινωνίας και της οικονομίας, αφήνοντας ουσιαστικά το άτομο έρμαιο στις συνεχώς αυξανόμενες και εξελισσόμενες ανάγκες και απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Ταυτόχρονα, εκτός από τις ελλείψεις στην διαδικασία της κατάρτισης και της παροχής δεξιοτήτων, οι NEETs τονίζουν την έλλειψη σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού, που θα μπορούσε να λειτουργήσει ως όχημα για την καθοδήγησή τους ως προς την ένταξη στην αγορά εργασίας αλλά και την βέλτιστη επιλογή για την απόκτηση προσόντων.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι ερωτώμενοι φαίνονται σχετικώς διχασμένοι αναφορικά με το αν το εκπαιδευτικό σύστημα εν γένει μπορεί να παράσχει δυνατότητες για την ένταξη στην αγορά εργασίας. Αυτό κυρίως συμβαίνει λόγω του ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων δεν έχει πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και θεωρεί ότι τουλάχιστον αυτή μπορεί να προσφέρει δυνατότητες εργασιακής αποκατάστασης, έστω και στο εξωτερικό. Άρα λοιπόν, παρότι απαντούν ότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι επίσης προβληματική και δεν συνδέεται επαρκώς με την αγορά εργασίας στην Ελλάδα, εντούτοις θεωρούν ότι μπορεί να αποτελέσει το βήμα για την εργασιακή αποκατάσταση στο εξωτερικό. Συνεπώς, διαφαίνεται η τάση που ενυπάρχει στους νέους για την διέξοδο στο εξωτερικό ως βασική επιλογή μετά την απόκτηση των απαιτούμενων γνώσεων και δεξιοτήτων από την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αν προσθέσει κανείς την άποψη που κυριαρχεί ανάμεσα στους ερωτώμενους NEETs ότι τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών στην Ελλάδα έχουν υποβαθμιστεί εν συγκρίσει με τα μεταπτυχιακά χωρών του εξωτερικού, καθώς αντιμετωπίζουν προβλήματα ανταγωνιστικότητας και ουσιαστικά προσφέρουν ελάχιστες προοπτικές εργασιακής αποκατάστασης στην Ελλάδα, τότε μπορεί να γίνει εύκολα κατανοητή η τάση για εκροή των πτυχιούχων και των κατόχων μεταπτυχιακών διπλωμάτων στο εξωτερικό. Επομένως, όπως και σε άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης στην Ελλάδα, οι NEETs τονίζουν την αναντιστοιχία στόχων και αποτελεσμάτων των μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών.

Το εκπαιδευτικό σύστημα θεωρείται από τους ερωτώμενους ως η θεμελιώδης προϋπόθεση για την ένταξη στην αγορά εργασίας όμως τονίζουν ότι αν δεν προσαρμοστεί στις

πραγματικές απαιτήσεις της τότε δεν μπορεί να επιλύσει τα προβλήματα ένταξης των νέων όπως οι ίδιοι. Από μεγάλη μερίδα των ερωτώμενων αναδεικνύεται η αδυναμία της τεχνικής εκπαίδευσης να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας ενώ η επικέντρωση στην θεωρητική αφομοίωση των γνώσεων χωρίς ταυτόχρονη πρακτική εξάσκηση που θα οδηγήσει στην απόκτηση εργασιακής εμπειρίας, η οποία αποτελεί τον βασικότερο όρο για την ένταξη στην αγορά εργασίας, αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες που μειώνουν την αποτελεσματικότητα του συστήματος.

Βάσει των ευρημάτων τόσο των ατομικών ημι-δόμημένων συνεντεύξεων, όσο και των ομάδων εστίασης και των check lists, οι ερωτώμενοι NEETs διαπιστώνουν και επιζητούν τη βελτίωση στην καλλιέργεια αρκετών δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Βεβαίως, διαχωρίζουν τις προτεραιότητες σε δεξιότητες όπου πρέπει να δοθεί περισσότερη έμφαση και σε άλλες λιγότερη, όμως η τάση που επικρατεί είναι η ζήτηση ενίσχυσης όλων των παρακάτω δεξιοτήτων-ικανοτήτων: (1) Γνωστικές Ικανότητες (ορισμοί, διάκριση, περιγραφή εννοιών, αιτιών, συνεπειών κ.λπ.), (2) Γλωσσική Ικανότητα (ικανότητα γραφής και ανάγνωσης στη μητρική γλώσσα), (3) Μαθηματική Ικανότητα, (4) Ικανότητα στις Θετικές Επιστήμες (Φυσική, Τεχνολογία κ.λπ.), (5) Επικοινωνία σε Ξένες Γλώσσες, (6) Γνώσεις ΤΠΕ (ψηφιακή ικανότητα), (7) Μεθοδολογία της μάθησης (learning to learn) (μαθαίνω πως θα μαθαίνω) – μεταγνωστικές ικανότητες (αντιληπτική ικανότητα και κατανόηση φαινομένων), (8) Κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη (όπως ανάπτυξη πνεύματος ομαδικής συνεργασίας, επικοινωνιακή ικανότητα, διαχείριση κρίσεων και συγκρούσεων), (9) Ανάπτυξη επιχειρηματικής ικανότητας και πρωτοβουλίας, (10) Πολιτιστική έκφραση και πολιτισμική αναγνώριση.

Κατηγοριοποιώντας την εκπεφρασμένη από τους συνεντευξιαζόμενους ανάγκη για δεξιότητες ανάλογα με την έμφαση που οι ίδιοι δίνουν, προκύπτει ότι η ανάγκη για κοινωνικές δεξιότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη συνιστά την πιο έντονη και άμεση ανάγκη για καλλιέργεια δεξιοτήτων. Εν προκειμένω, διαφαίνεται ότι οι ερωτώμενοι NEETs διαπιστώνουν επισταμένως την έλλειψη που διαθέτουν σε δεξιότητες που σχετίζονται με την ομαδική συνεργασία και την

επικοινωνιακή ικανότητα. Η δεύτερη είναι αυτή που πρακτικά θα τους αποδώσει την απαιτούμενη δυνατότητα να αποκτήσουν περισσότερες εργασιακές ευκαιρίες και δεξιότητες, όπως η διαχείριση κρίσεων ώστε να μπορούν να διαχειριστούν αποτελεσματικά και με τελικό όφελος πιθανές κρίσεις στο εργασιακό περιβάλλον περιορίζοντας το κόστος για τους ίδιους. Οι συγκεκριμένες δεξιότητες είναι βέβαιο ότι αποκτώνται τόσο από την εργασιακή εμπειρία όσο και από την κατάρτιση και τα βιωματικά σεμινάρια που αποτελούν μεθόδους ουσιαστικής πρακτικής διδασκαλίας για τους εν δυνάμει εργαζομένους. Η έλλειψη των συγκεκριμένων δεξιοτήτων καθιστά τους NEETs περισσότερο ευάλωτους στο μελλοντικό εργασιακό περιβάλλον όχι μόνο ως προς την διαδικασία εύρεσης αλλά και ως προς την διαδικασία διατήρησης μιας εργασιακής θέσης. Ταυτόχρονα, προκύπτει η αδυναμία των δομών κατάρτισης και παροχής δεξιοτήτων αναφορικά με τις δεξιότητες που μπορούν να καλλιεργηθούν με βιωματικό τρόπο μέσα από την ενίσχυση των επαγγελματικών εμπειριών τους.

Οι συνεντευξιζόμενοι NEETs θεωρούν επίσης ότι θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην μεθοδολογία της μάθησης και στις μεταγνωστικές ικανότητες, καθώς διαβλέπουν ότι ελλείπουν οι αντιληπτικές ικανότητες και αυτές της κατανόησης των φαινομένων που σχετίζονται με τους ίδιους. Δηλαδή, οι NEETs επιζητούν την ενίσχυση της «μάθησης να μαθαίνουν», της καλλιέργειας των δεξιοτήτων της κριτικής ικανότητας, με σκοπό την βελτίωση της κατανόησης των γεγονότων. Οι ικανότητες αυτού του είδους είναι εξαιρετικά σημαντικές από την άποψη ότι διευκολύνουν τους νέους να οργανώσουν τις μαθησιακές τους προτεραιότητες, να θέσουν στόχους και να τους πετύχουν και να συνδέσουν δυνητικά την ικανότητα επιλογής μάθησης με την κατανόηση των υφιστάμενων δεδομένων και την αύξηση των πιθανοτήτων εργασιακής αποκατάστασης. Εξίσου σημαντική για τους συνεντευξιζόμενους αναδεικνύεται η ανάπτυξη της επιχειρηματικής ικανότητας και πρωτοβουλίας, δηλαδή η προώθηση των δεξιοτήτων που σχετίζονται με τους τρόπους, τις μεθόδους αλλά και τις ιδέες ώστε να αξιοποιηθούν οι επιχειρηματικές ευκαιρίες με τρόπο επωφελή και βιώσιμο.

Επιπροσθέτως, οι NEETs θεωρούν πολύ σημαντική την ανάπτυξη και περαιτέρω καλλιέργεια δεξιοτήτων πολιτιστικής έκφρασης και πολιτιστικής αναγνώρισης, καθώς με

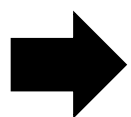
αυτόν τον τρόπο θα μπορέσουν τόσο να αποδεχτούν την διαφορετικότητα όσο και να γίνουν αποδεχτοί από αυτή και κατ' αυτόν τον τρόπο να έχουν περισσότερες δυνατότητες αξιοποίησης των ευκαιριών που προκύπτουν στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Συνοψίζοντας, οι NEETs θεωρούν ότι οι κοινωνικές ικανότητες και οι ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη, οι δεξιότητες που σχετίζονται με την μεθοδολογία της μάθησης και τις μεταγνωστικές ικανότητες, οι δεξιότητες ανάπτυξης της επιχειρηματικής ικανότητας και πρωτοβουλίας και οι ικανότητες πολιτιστικής έκφρασης και πολιτισμικής αναγνώρισης, αποτελούν πρώτιστης προτεραιότητας ικανότητες ανάπτυξης και περαιτέρω καλλιέργειας. Είναι ευδιάκριτο το γεγονός ότι για την ανάπτυξη αυτών των ικανοτήτων χρειάζεται η δυνατότητα απόκτησης εργασιακής εμπειρίας, η πρακτική εξάσκηση και βιωματική απόκτησή τους και η συμμετοχή σε προγράμματα κατάρτισης που θα αποδώσουν όλα τα εχέγγυα για την αντίληψη των ευκαιριών μάθησης και επαγγελματικής πρωτοβουλίας, συμμετοχής και συνεργασίας. Η έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και των ικανοτήτων που αποκτώνται από αυτή τονίζεται σε μεγάλο βαθμό από τους NEETs, καθότι αντιλαμβάνονται ότι υστερούν σε αυτόν τον τομέα όσες φορές επιχείρησαν να αποκατασταθούν εργασιακά.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, οι NEETs αναφέρουν ότι είναι απαραίτητη η ανάπτυξη των δεξιοτήτων τεχνολογίας, πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ), των γλωσσικών ικανοτήτων και ξένων γλωσσών. Αυτές οι τρεις κατηγορίες δεξιοτήτων είναι λιγότερο σημαντικές από τις προηγούμενες τέσσερις αλλά παραμένουν πολύ σημαντικές στο πλαίσιο των χρησιμοποιούμενων κλιμάκων, και είναι βέβαιο ότι η πιθανή ανάπτυξή τους αυξάνει τις πιθανότητες εργασιακής αποκατάστασης. Δεν συνεπάγεται όμως ότι αυτόματα οδηγεί σε αυτή, καθώς η έλλειψη σύνδεσης όλου του φάσματος του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας και η έλλειψη ικανοτήτων και δεξιοτήτων που λαμβάνονται από την συμμετοχή στην αγορά εργασίας αλλά και σε προγράμματα προώθησης της απόκτησης εργασιακής εμπειρίας, δεν επιτρέπουν στους NEETs, ακόμα κι αν διαθέτουν αυτές τις ικανότητες (ξένες γλώσσες, δεξιότητες ΤΠΕ και γλωσσική ικανότητα), να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Παρότι λοιπόν οι περισσότεροι φαίνεται να γνωρίζουν έστω μια ξένη γλώσσα, με κυρίαρχη την αγγλική, από μόνη της όμως δεν

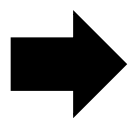
μπόρεσε να τους αποδώσει περισσότερες ευκαιρίες ενώ η ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους που σχετίζονται με τις νέες τεχνολογίες φαίνεται ότι δεν ήταν επαρκής και θα πρέπει να καλλιεργηθεί ακόμα περισσότερο, να εξειδικευτεί και αποδώσει περισσότερες γνώσεις πέραν από τις βασικές.

Λιγότερη έμφαση του εκπαιδευτικού συστήματος προτείνουν οι ερωτώμενοι NEETs αναφορικά με τις γνωστικές ικανότητες, τις ικανότητες που σχετίζονται με τις θετικές επιστήμες και την μαθηματική ικανότητα, καθώς φαίνεται να θεωρούν ότι οι εν λόγω δεξιότητες είναι σχετικά επαρκείς αλλά η επικέντρωση χρειάζεται περισσότερο σε όσες δεξιότητες μπορούν να ακολουθήσουν τις εξελίξεις και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, αποδίδοντας στους νέους χειροπιαστά εχέγγυα, όπως οι δεξιότητες που λαμβάνονται από την πρακτική εξάσκηση αλλά και τις εστιασμένες στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και εξειδικευμένες δεξιότητες που λαμβάνονται από τις δομές κατάρτισης.

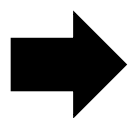
Πρώτης προτεραιότητας αναγκαιότητα καλλιέργειας ικανοτήτων-δεξιοτήτων, σύμφωνα με τους NEETs

- Κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη
- Μεταγνωστικές ικανότητες και ικανότητες σχετιζόμενες με την μεθοδολογία της μάθησης
- Επιχειρηματικές ικανότητες
- Ικανότητες σχετιζόμενες με την πολιτιστική έκφραση και την πολιτισμική αναγνώριση

Δεύτερης προτεραιότητας αναγκαιότητα καλλιέργειας ικανοτήτων-δεξιοτήτων, σύμφωνα με τους NEETs

- Γνώσεις Τεχνολογιών Επικοινωνίας Πληροφοριών
- Δεξιότητες επικοινωνίας σε ξένες γλώσσες
- Γλωσσική ικανότητα

Τρίτης προτεραιότητας αναγκαιότητα καλλιέργειας ικανοτήτων-δεξιοτήτων, σύμφωνα με τους NEETs

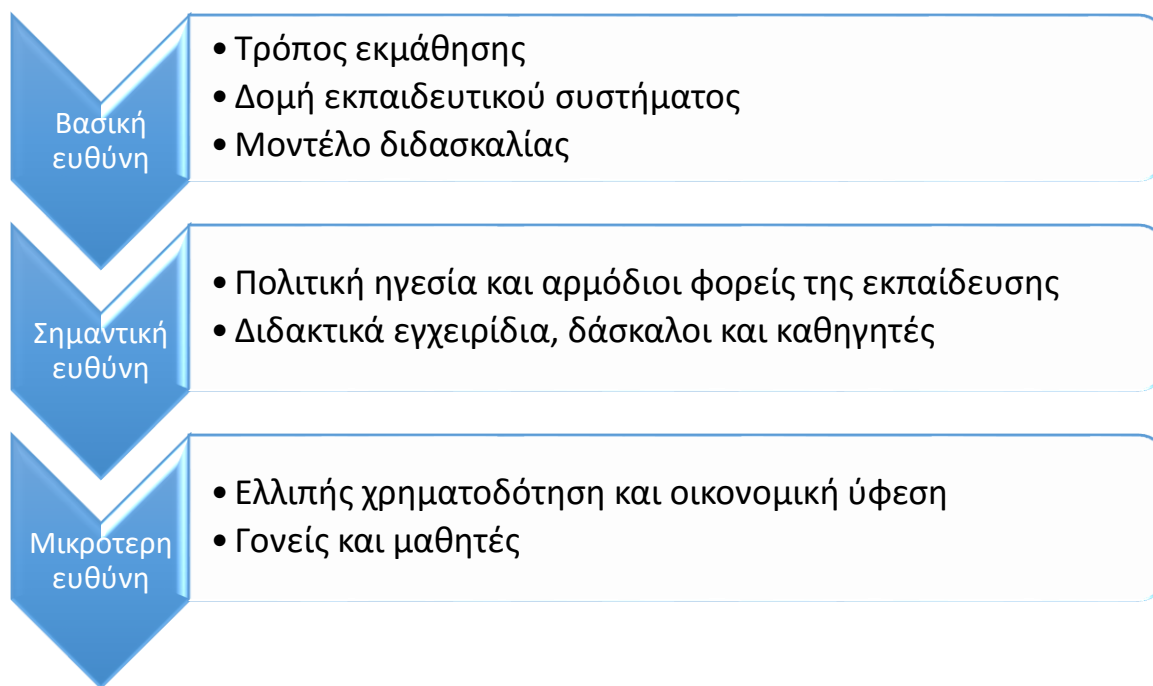
- Μαθηματική ικανότητα
- Ικανότητα στις θετικές επιστήμες
- Γνωστικές ικανότητες

Όπως με την αναγκαιότητα καλλιέργειας δεξιοτήτων-ικανοτήτων που υφίσταται σε όλο το φάσμα των αναφορών, αλλά με διαφορετικό εμφατικό βάρος (προτεραιότητα), έτσι και με την ευθύνη για την μη απόκτηση των απαιτούμενων γνώσεων, οι NEETs αποδίδουν σε όλους τους παράγοντες ευθύνες, όμως διαβαθμίζουν την σημασία της κάθε μιας από αυτές. Συνολικά, οι ευθύνες μη απόκτησης των απαραίτητων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων εξαρτώνται από τους δασκάλους και τους καθηγητές, τα διδακτικά εγχειρίδια (σχολικά βιβλία), τη γενική δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, το «παραδοσιακό» μοντέλο διδασκαλίας (δασκαλοκεντρικό μοντέλο), το λανθασμένο τρόπο εκμάθησης του μαθήματος («παπαγαλία»), την ελλιπή χρηματοδότηση του εκπαιδευτικού συστήματος, την ηγεσία και τους αρμόδιους φορείς της εκπαίδευσης, την πολιτική ηγεσία της χώρας, στην ελλιπή προσπάθεια των μαθητών για την απόκτηση των κατάλληλων εφοδίων (γνώσεις-δεξιότητες-ικανότητες) για την μελλοντική τους εξέλιξη, τους γονείς και

το ό,τι δεν δίνουν την απαραίτητη προσοχή για την πρόοδο του παιδιού τους ή των παιδιών τους, την οικονομική ύφεση και την δυσχερή κατάσταση στην αγορά εργασίας.

Πρωτεύουσα ευθύνη για την μη απόκτηση των απαιτούμενων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων φαίνεται ότι είναι, σύμφωνα με τους NEETs, ο λανθασμένος τρόπος εκμάθησης του μαθήματος, η γενική δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και το «παραδοσιακό» δασκαλοκεντρικό μοντέλο διδασκαλίας. Με απλά λόγια, και οι τρεις αυτοί παράγοντες αναφέρονται στην δομή της διδασκαλίας και τη δομή του συστήματος εν συνόλω, αποδίδοντας σε αυτό την λανθασμένη, ελλιπή και στρεβλή μορφή των γνώσεων και των δεξιοτήτων που λαμβάνουν, που εντέλει δεν τους επιτρέπει την ομαλή ένταξη στην αγορά εργασίας. Σε δεύτερο επίπεδο οι NEETs αποδίδουν ευθύνες για την μη απόκτηση των απαιτούμενων γνώσεων στην ηγεσία και τους αρμόδιους φορείς της εκπαίδευσης, στους δασκάλους και τους καθηγητές, στην πολιτική ηγεσία της χώρας και στα διδακτικά εγχειρίδια. Θεωρούν λοιπόν, ότι όλοι οι αρμόδιοι θεσμικοί παράγοντες που σχετίζονται με την εκπαίδευση έχουν ευθύνες ως προς τον στρεβλό και ελλιπή τρόπο παροχής των γνώσεων και των δεξιοτήτων και γι' αυτό τον λόγο τους προσάπτουν ευθύνες. Αντιθέτως, οι λιγότερες ευθύνες για τους ερωτώμενους αποδίδονται στους γονείς και τους ίδιους τους μαθητές αλλά και στην ελλιπή χρηματοδότηση και στην οικονομική ύφεση που έχει μειώσει τους απαιτούμενους πόρους. Το βασικό και πολύ σημαντικό συμπέρασμα όλων των παραπάνω είναι ότι διαφαίνεται η δομική μορφή των προβλημάτων που υφίστανται πριν την οικονομική κρίση, δεν είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ελλιπή χρηματοδότηση και αναφέρεται κυρίως στην οργάνωση, την συγκρότηση, αναχρονιστική-πεπαλαιωμένη μορφή και την γενικότερη προβληματική λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος που δεν εκσυγχρονίστηκε αποτελεσματικά όλα τα προηγούμενα χρόνια. Έτσι, δεν επέτρεψε στους ίδιους τους συμμετέχοντες την καλλιέργεια γνώσεων και δεξιοτήτων που θα τους οδηγούσαν στην ένταξη στην αγορά εργασίας που συνακόλουθα θα συνεπαγόταν την κατασκευή ενός βιώσιμου συστήματος και μιας ευημερούσας κοινωνίας με ισότητα ευκαιριών και δυνατότητες για όλους. Μια τέτοια κοινωνία θα σήμαινε την ύπαρξη λιγότερων αποκλεισμένων πολιτών και λιγότερων ευάλωτων κοινωνικών ομάδων όπως οι NEETs.

Ευθύνες για την μη παροχή των απαραίτητων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων

Η εκπαίδευση συνολικά αντιμετωπίζεται ως μια θετική δραστηριότητα για τους NEETs όμως ο αμιγώς θεωρητικός χαρακτήρας της, ο λανθασμένος τρόπος εκμάθησης και η μη σύνδεση με τα πρακτικά δεδομένα, την καθιστά ανεπαρκή, με ελάχιστα κίνητρα και χωρίς καθορισμένη στόχευση. Τονίζουν δηλαδή ότι η εκπαίδευση, με την σημερινή της μορφή, δεν προετοιμάζει κατάλληλα τον εκπαιδευόμενο για να καταστεί ένας πολίτης έτοιμος να ενταχθεί στην αγορά εργασίας. Ως λύση τονίζεται τόσο η εισαγωγή νέων εκπαιδευτικών αλλαγών μέσω επιμορφώσεων των εκπαιδευτικών για παράδειγμα, όσο και η εστίαση στην καλλιέργεια των τεχνικών και εξειδικευμένων γνώσεων που θα είναι συνδεδεμένες με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, σύνδεση δηλαδή της θεωρητικής εκπαίδευσης με την πρακτική για την απόκτηση των σχετιζόμενων με αυτή δεξιοτήτων. Η λάθος κατεύθυνση του εκπαιδευτικού συστήματος, για τους συνεντευξιαζόμενους, φανερώνεται και από το γεγονός ότι πιστεύουν ότι το σύστημα παράγει κοινωνικές ανισότητες αφού η αναγκαιότητα των φροντιστηρίων στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, λόγω της επικέντρωσης του συστήματος αποκλειστικά στην επιτυχία των εξετάσεων και όχι στην πραγματική παροχή γνώσεων, δημιουργεί διακρίσεις καθώς στερεί ή περιορίζει τις

ευκαιρίες για κάποιους. Οι παθογένειες του συστήματος τους οδηγούν να επιλέγουν μια πιθανή επιστροφή στην εκπαίδευση και την κατάρτιση μόνο υπό την προϋπόθεση της διασύνδεσης με την αγορά εργασίας, σε οποιοδήποτε εκπαιδευτικό επίπεδο αναφέρονται (τεχνική εκπαίδευση ή τριτοβάθμια και μεταπτυχιακό).

Η αναδιάρθρωση του εκπαιδευτικού συστήματος φαίνεται να ξεκινά, για τους ερωτώμενους, από το σχολείο, το οποίο πρέπει να παρέχει την ελευθερία στους μαθητές να επιλέξουν την κατεύθυνση που κλίνουν τα ενδιαφέροντα και οι ικανότητές τους, σε συνδυασμό όμως με οργανωμένο επαγγελματικό προσανατολισμό που θα συνδέεται άρρηκτα με τις ανάγκες της κοινωνίας και με αξιολόγηση των δασκάλων και των μαθητών στην βάση αντικειμενικών και πλήρως ανεξάρτητων κριτηρίων και στην παροχή δεξιοτήτων συνδεδεμένων με την συνεχή κοινωνική και τεχνολογική εξέλιξη. Φαίνεται λοιπόν να παρατηρούν την έλλειψη διεξόδων προς την αγορά εργασίας από το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα και επιζητούν την ποιοτική αναβάθμισή του τόσο σε επίπεδο προσωπικού (που θα πρέπει να αξιολογείται και να επιμορφώνεται συνεχώς) όσο και σε επίπεδο αντικειμένου μάθησης, με κατάρτιση στις νέες τεχνολογίες και έμφαση στις ανάγκες των μαθητών και της κοινωνίας.

Απασχόληση και Δεξιότητες

Η εργασιακή εμπειρία αποτελεί έναν από τους βασικότερους παράγοντες που παρέχουν δεξιότητες μέσω της εμπειρίας στα άτομα και δίνουν περαιτέρω εχέγγυα για μελλοντική εργασιακή αποκατάσταση. Όπως αναφέρουν οι ερωτώμενοι NEETs, η εργασιακή εμπειρία είναι από τις βασικές απαιτήσεις των εργοδοτών στις περισσότερες αν όχι σε όλες τις εργασίες που αναζήτησαν κατά το παρελθόν. Η έλλειψη εργασιακής εμπειρίας αποτελεί ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα για πολλούς από τους NEETs. Πολύ κοντά στο ήμισυ των συνεντευξιαζόμενων συνολικά, απάντησε ότι δεν διαθέτει κάποια εργασιακή εμπειρία αναδεικνύοντας ταυτόχρονα την αναγκαιότητα αύξησης των ευκαιριών για εύρεση απασχόλησης, έστω και με την μορφή πρακτικής άσκησης ή μέσω άλλων

προγραμμάτων προσωρινής εργασιακής αποκατάστασης με την συνεισφορά των κρατικών δομών, ώστε να αποκτήσουν εργασιακή εμπειρία. Η έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και των δεξιοτήτων που απορρέουν από αυτή αποτελεί τροχοπέδη στην εργασιακή αποκατάσταση των NEETs που είναι ο κυρίαρχος στόχος τους.

Για την πλειοψηφία όσων NEETs δηλώνουν ότι κατέχουν εργασιακή εμπειρία προκύπτει ότι αυτή δεν υπερβαίνει τον ένα χρόνο και είχε μόνο περιστασιακό και προσωρινό χαρακτήρα, αναδεικνύοντας το πρόβλημα της έλλειψης μακροχρόνιας παραμονής στην εργασία και της διαθεσιμότητας απασχόλησης περιορισμένων αποδοχών λόγω του προσωρινού και ευέλικτου χαρακτήρα τους. Οι συγκεκριμένες μορφές αναδεικνύουν το πρόβλημα της ανάδυσης του νέου πρεκαριάτου, κατά τον Standing (2014), δηλαδή των περιστασιακά εργαζόμενων νέων σε επισφαλείς θέσεις που βρίσκονται κοντά στον κίνδυνο της φτώχειας ανά πάσα στιγμή. Οι NEETs φαίνεται ότι αποτελούν μέρος αυτού του νέου πρεκαριάτου αφού όσοι έχουν απασχοληθεί στο παρελθόν, βρίσκονταν σε θέσεις χαμηλού εισοδήματος και προσωρινής απασχόλησης.

Συνακόλουθα, οι λόγοι αποχώρησης από την εργασία ήταν η εποχικότητα, καθώς όπως αναφέρθηκε, η απασχόληση είχε περιστασιακό χαρακτήρα, η έλλειψη ενδιαφέροντος αλλά και η αναγκαιότητας συνέχισης των σπουδών τους ή ολοκλήρωσης των στρατιωτικών υποχρεώσεων για τους άρρενες συνεντευξιαζόμενους.

Οι δεξιότητες της γλώσσας και της γνώσης της τεχνολογίας των υπολογιστών φαίνεται ότι υφίστανται στην πλειοψηφία των NEETs αλλά ότι χρειάζονται περισσότερη καλλιέργεια πέραν των βασικών. Αυτό διαφαίνεται τόσο από την γλώσσα, που παρότι όλοι δηλώνουν ότι γνωρίζουν έστω αγγλικά, λίγοι είναι αυτοί που τα γνωρίζουν σε εξαιρετικό επίπεδο. Όσον αφορά την τεχνολογία των υπολογιστών, η πλειονότητα γνωρίζει τους βασικούς τομείς (επεξεργασία κειμένου, μέσα κοινωνικής δικτύωσης και παρουσιάσεις) σε πολύ καλό ή εξαιρετικό επίπεδο, όμως πολύ λιγότεροι έχουν περισσότερη εξειδίκευση στα υπολογιστικά φύλλα, τις βάσεις δεδομένων και το διαδίκτυο. Από τα παραπάνω φαίνεται ο επιφανειακός χαρακτήρας των δεξιοτήτων στους

δύο αυτούς τομείς, καθώς διαθέτουν τα βασικά χαρακτηριστικά που όμως δεν είναι αρκετά επαρκή για να τους καταστήσουν πλήρως ανταγωνιστικούς στην συνεχώς τεχνολογικά εξελισσόμενη και πιο απαιτητική αγορά εργασίας. Η βελτίωση λοιπόν της ικανότητας στην ξένη γλώσσα, η άριστη γνώση της χρήσης όλων των σημαντικών ψηφιακών εργαλείων και η βελτίωση των επικοινωνιακών ικανοτήτων, είναι απαραίτητες για να μπορέσουν οι NEETs να ανταποκριθούν στις αυξανόμενες απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας της γνώσης και της πληροφορίας.

Όπως προαναφέρθηκε, η εργασιακή εμπειρία μπορεί να αποδώσει πολύ σημαντικές δεξιότητες στα άτομα και θα τους επιτρέψει, εφόσον περιέλθουν στην ανεργία, να εξεύρουν πιο εύκολα μια θέση εργασίας. Οι ερωτώμενοι NEETs που διαθέτουν εργασιακή εμπειρία ανέφεραν ότι βελτίωσαν επιτυχώς κάποιες από τις δεξιότητές τους, όπως η ομαδική συνεργασία και η διαπροσωπική επικοινωνία, ελάχιστα όμως τις επικοινωνιακές ικανότητες με την χρήση ξένης γλώσσας (όσοι απαντούν ότι βελτίωσαν την ικανότητα αναφέρονται στην προφορική επικοινωνία) ούτε ιδιαιτέρως σημαντικά την διαχείριση κρίσεων-συγκρούσεων. Επιπροσθέτως, η βελτίωση μόνο των βασικών δεξιοτήτων της τεχνολογίας της πληροφορίας, όπως η συγγραφή κειμένου ή η χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης, δεν φαίνεται να είναι τόσο αποτέλεσμα θεσμικής ενασχόλησης και χρήσης όσο προσωπικής εξάσκησης για την εύρεση εργασίας (όπως μέσα κοινωνικής δικτύωσης που συνεισφέρουν στην έρευνα για την εύρεση εργασίας, π.χ. LinkedIn). Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που εμφανίζονται χαμηλά ποσοστά πολύ καλής γνώσης σε πιο εξειδικευμένα προγράμματα όπως τα υπολογιστικά φύλλα και η χρήση βάσης δεδομένων. Αυτό το στοιχείο δείχνει ένα έλλειμμα εξειδίκευσης στον πρότερο εργασιακό βίο που μεταφράζεται σε κενό σε εξειδικευμένες δεξιότητες τεχνολογίας και ξένων γλωσσών. Μια από τις αιτίες των παραπάνω ελλειμμάτων μπορεί να θεωρηθεί ο περιστασιακός χαρακτήρας της πρότερης εργασίας των ερωτώμενων, όπως και το γεγονός ότι η πρωθύστερη εργασία εστιάζεται κυρίως σε τομείς που είναι δύσκολο ή χρειάζεται περισσότερο χρόνο για να αναπτύξουν περισσότερο άλλες δεξιότητες πέραν της ομαδικής συνεργασίας και της διαπροσωπικής επικοινωνίας. Γενικότερα όμως οι NEETs δεν φαίνονται ικανοποιημένοι από τις δεξιότητες που ανέπτυξαν από τον πρότερο εργασιακό τους βίο, καθώς όπως δηλώνουν, ήταν σχετικώς περιορισμένες.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι περίπου το ένα τρίτο (1/3) των ερωτώμενων δήλωσε ότι όσο εργαζόταν αντιμετώπισε εκτεταμένο άγχος ενώ κάποιοι από αυτούς δεν μπόρεσαν να ισορροπήσουν μεταξύ της επαγγελματικής και της προσωπικής ζωής λόγω της ύπαρξης του άγχους που δεν τους επέτρεπε να κατατάζουν τις προτεραιότητες και να οργανώσουν αποτελεσματικά τις υποχρεώσεις και τις ασχολίες τους. Η ύπαρξη του άγχους υποδηλώνει την άνοδο των επιπέδων της αβεβαιότητας που συντελείται λόγω της συνεχούς απορρύθμισης της αγοράς εργασίας και της καθιέρωσης επισφαλών μορφών απασχόλησης. Ως εκ τούτου, απορρυθμίζεται και η δράση του δρώντος υποκειμένου που θα πρέπει να αναλάβει να καθορίσει την στρατηγική και τις επιλογές του μέσα σε ανίσχυρα πέπλα προστασίας. Οι καλύτερες δυνατές επιλογές πραγματοποιούνται όμως μόνο καθόσον θα υπάρχουν τα απαραίτητα προσόντα και δεξιότητες που προσφέρουν μεγαλύτερη ασφάλεια. Στην περίπτωση των NEETs, η έλλειψη των δεξιοτήτων που υφίσταται από κοινού με το πλαίσιο επισφάλειας που επικρατεί στην αγορά εργασίας και τις ελάχιστες ευκαιρίες εργασιακής αποκατάστασης, οδηγεί στην ανάδυση του φόβου και της ανασφάλειας. Απόδειξη όλων αυτών είναι το αυξημένο άγχος ως αποτέλεσμα της απουσίας γραμμικότητας του βιώματος, όπως αναπτύχθηκε παραπάνω.

Οι ερωτώμενοι NEETs βιώνουν την κατάστασή τους ως μια τραγικότητα και ως μια κατάσταση δομικά αναπόφευκτη, καθώς συνδυάζονται οι οικονομικές δυσχέρειες τόσο σε επίπεδο κοινωνίας όσο και σε ατομικό επίπεδο. Συνεπώς, η τραγικότητα που βιώνουν λαμβάνει την μορφή του λογικού επακόλουθου που δεν ήταν δυνατόν να αποτραπεί. Η κατάσταση αυτή δυσχεραίνεται και από το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία που έχει εργασιακή εμπειρία δηλώνει ότι απασχολήθηκε σε τομείς που δεν συνδέονταν με τα προσόντα τους, όμως αυτή η αναντιστοιχία φαντάζει αναπόφευκτη λόγω της οικονομικής κατάστασης στην οποία έχει περιέλθει η χώρα. Για τον λόγο αυτό δείχνουν πρόθυμοι να αποδεχθούν συμπίεσμένες ποιοτικές ευκαιρίες εργασιακής αποκατάστασης, καθώς δεν θεωρούν ότι έχουν ικανοποιητικά περιθώρια ελιγμών ή απόρριψης ευκαιριών ακόμα κι αν δεν ανταποκρίνονται στις δικές τους πραγματικές απαιτήσεις.

Ταυτόχρονα, υφίσταται ένας αξιολογικός διαχωρισμός ανάμεσα στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, καθώς οι ερωτώμενοι NEETs διαπιστώνουν ότι τα προσόντα αναγνωρίζονται πολύ περισσότερο στον ιδιωτικό παρά στον δημόσιο τομέα. Η αναντιστοιχία αυτή μπορεί να αποδοθεί και στην μη ικανοποίηση από την πρότερη εργασιακή εμπειρία τόσο από την αδυναμία απόκτησης δεξιοτήτων από αυτή όσο και από την μη σύνδεσή της με τα προσόντα. Η απογοήτευση που υφίσταται ως προς τις ευκαιρίες εύρεσης απασχόλησης και την τρέχουσα οικονομική και κοινωνική συγκυρία αντικατοπτρίζονται στις ελάχιστες προσδοκίες σύνδεσης μιας μελλοντικής θέσης εργασίας με της ατομικές ικανότητες και επιτεύγματα. Η συγκεκριμένη θέση απογοήτευσης είναι απόρροια της ύπαρξης ενός αρνητικού κοινωνικού κεφαλαίου (Portes, 1998), η εμφάνιση του οποίου είναι αποτέλεσμα της απουσίας σύνδεσής τους με την αγορά και κατ' επέκταση με την ίδια την κοινωνία. Οι δομές της κοινωνίας είναι τέτοιες που δεν επιτρέπουν την άρση της απογοήτευσης αυτής αφού εκτός από την αποσύνδεση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης εν γένει με την αγορά εργασίας, κατά τους ερωτώμενους, υφίσταται ένα διεφθαρμένο σύστημα το οποίο αποκαθιστά ημετέρους και δεν ανταποκρίνεται στις αξίες ενός κράτους δικαίου που προάγει την ευημερία του όλου. Οι αναφορές τους για την σημασία των πελατειακών σχέσεων στις συναλλαγές και η εστίασή τους στην αποσύνδεση εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας επιβεβαιώνουν όλα τα προαναφερθέντα. Δυσaráσκεια με το σύστημα και βίωμα ανισότητας αποτελούν τα δύο βασικά χαρακτηριστικά για τους NEETs, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της τριγωνοποιημένης ερευνητικής διαδικασίας διάγνωσης αναγκών.

Βέβαια, αυτή η δυσaráσκεια δεν τους έχει αποτρέψει από την διαδικασία αναζήτησης εργασίας, καθώς η συντριπτική πλειοψηφία δηλώνει ότι συνεχίζει την αναζήτηση και είναι πρόθυμη να εργαστεί σε μια θέση εργασίας, όπου θα ζητούνταν λιγότερα προσόντα από αυτά που διαθέτει. Η διαδικασία εργασιακής τους αποκατάστασης όμως είναι τόσο δυσχερής που ακόμα και όσοι αναζητούν εργασία κατώτερη των προσόντων τους συναντούν τεράστιες δυσκολίες να βρουν μια ευκαιρία και να τη διασφαλίσουν. Παρά ταύτα, συνεχίζουν να αναζητούν εργασία με σχεδόν το ήμισυ να χρησιμοποιεί τις νέες τεχνολογίες και τους υπόλοιπους να καταφεύγουν στα παραδοσιακά μέσα (εφημερίδες, αγγελίες κτλ.).

Κατάρτιση και Δεξιότητες

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων NEETs φαίνεται να μην θεωρεί ότι η βασική αιτία μη εύρεσης εργασίας είναι η έλλειψη γνώσεων και ικανοτήτων. Εντούτοις, αυτό το γεγονός δεν σημαίνει ότι δεν θα ξανασυμμετείχαν σε προγράμματα κατάρτισης καθόσον θεωρούν ότι αν η κατάρτιση οργανωθεί και συνδεθεί με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας θα μπορέσει να τους προσφέρει την δυνατότητα εισαγωγής σε αυτή. Έτσι, η κατάρτιση φαίνεται ως μια σημαίνουσα οδός για την αγορά εργασίας και οι περισσότεροι θα συμμετείχαν σε αυτή με την παραπάνω προϋπόθεση.

Είναι όμως τα υπάρχοντα προγράμματα κατάρτισης αποτελεσματικά; Η πλειοψηφία των συνεντευξιζόμενων αναφέρει ότι έχει συμμετάσχει στο παρελθόν σε παρόμοια προγράμματα όμως μόνο σχεδόν ένας στους τέσσερις (1/4) θεωρούν ότι τα προγράμματα κατάρτισης συμβάλλουν καθοριστικά στην εύρεση απασχόλησης. Δεδομένης της εκπεφρασμένης έλλειψης παροχής των απαραίτητων δεξιοτήτων κατά τη διάρκεια της βασικής εκπαίδευσης, οι συνεντευξιζόμενοι θεωρούν μεν εξαιρετικά σημαντική την συμμετοχή σε προγράμματα κατάρτισης ώστε να μπορέσουν να αποκτήσουν περισσότερες δεξιότητες που δεν είχαν την ευκαιρία να αποκτήσουν πρωθύστερα, όμως δεν φαίνεται ότι τα υπάρχοντα προγράμματα τείνουν προς τον θεμελιώδη στόχο της παροχής των εχεγγύων για εύρεσης απασχόλησης. Η κατάρτιση και η επανακατάρτιση είναι επιβεβλημένη γι' αυτούς αλλά δεν ανταποκρίνεται στους στόχους της ενώ ελλείπει η παροχή δεξιοτήτων και προσανατολισμού και από την βασική εκπαίδευση. Εντούτοις, εμφανίζεται ως λύση στο πρόβλημα της εύρεσης εργασίας και γι' αυτόν τον λόγο θα πρέπει να επεκταθεί ακόμα περισσότερο ώστε να μπορέσει πραγματικά να δημιουργήσει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ένταξη. Στο πλαίσιο αυτό, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων θεωρεί ότι η κατάρτιση θα συνέβαλλε στην απόκτηση των συγκεκριμένων προϋποτιθέμενων δεξιοτήτων για την επίτευξη του στόχου αυτού.

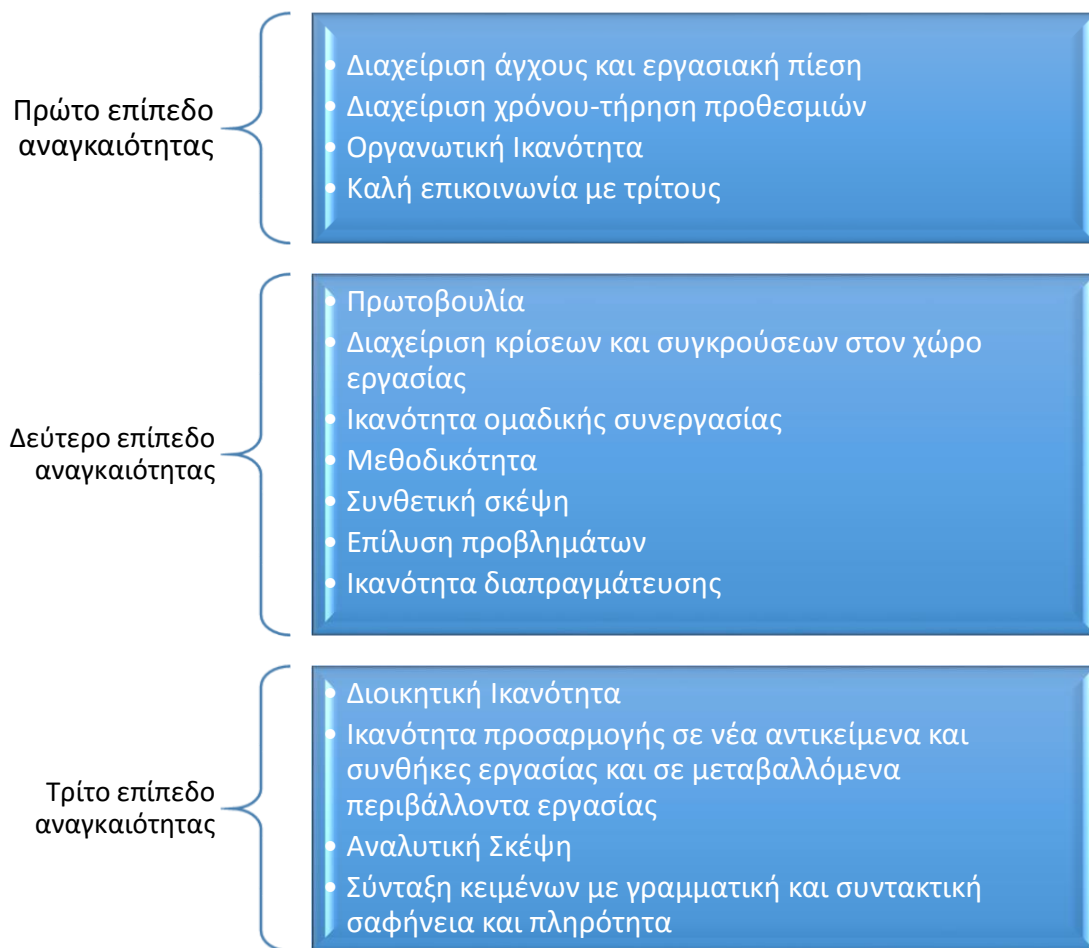
Συνεπώς, η κατοχή ικανοτήτων-δεξιοτήτων αποτελεί ζωτικής σημασίας δεδομένο που θα πρέπει κάθε άτομο στην σύγχρονη κοινωνία να διαθέτει και να καλλιεργεί συνεχώς για να

μπορέσει να επιβιώσει και να ενταχθεί ομαλά στις κοινωνικές δομές. Ως προς το πλαίσιο των βασικών ικανοτήτων, οι NEETs που συμμετείχαν στην τριγωνοποιημένη διαδικασία διάγνωσης αναγκών, ανέφεραν ότι η επικοινωνία στη μητρική γλώσσα αποτελεί το σημαντικότερο προαπαιτούμενο δεξιότητας για την εξεύρεση εργασίας. Σε δεύτερο επίπεδο κατατάσσεται, σύμφωνα με τις θετικές γνώμες των ερωτώμενων, η επικοινωνία σε ξένη γλώσσα και ακολουθεί η μαθηματική ικανότητα και οι βασικές ικανότητες για στην επιστήμη και την τεχνολογία. Η ανάπτυξη των ψηφιακών ικανοτήτων αποτελεί ένα ακόμα σημαντικό πεδίο δεξιοτήτων που οι NEETs θεωρούν απαραίτητες για την εξεύρεση εργασίας ενώ εξίσου σημαντικές αναδείχθηκαν οι μεταγνωστικές ικανότητες και η μεθοδολογία της μάθησης, δηλαδή η «μάθηση του να μαθαίνουν», καθώς θεωρούν ότι αποτελεί βασικό συστατικό για τις περαιτέρω επιλογές τους και την διαδρομή τους προς την εργασιακή αποκατάσταση. Ταυτόχρονα, η σημασία που αποδίδουν οι ερωτώμενοι NEETs στην συγκεκριμένη κατηγορία δεξιοτήτων αποδεικνύει την αναδυόμενη επισφάλεια, ρευστότητα και αβεβαιότητα που δημιουργείται ως αποτέλεσμα της επικράτησης της ελεύθερης αγοράς, καθώς τα άτομα αντιλαμβάνονται τις συνεχείς μεταβολές της αγοράς και επιζητούν ικανότητες που θα τους επιτρέψουν την κατανόηση και την γρήγορη προσαρμογή, μέσω των επιλογών τους, στα μεταλλασσόμενα δεδομένα.

Οι ερωτώμενοι NEETs αποδίδουν ιδιαίτερη έμφαση στις κοινωνικές ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη αφού η συντριπτική πλειοψηφία θεωρεί ότι είναι μια σημαντική ή πολύ σημαντική ικανότητα ως προς την εύρεση εργασίας. Ο συνδυασμός των θετικών στάσεων για την επικοινωνία και της ιδιαίτερης σημασίας στις κοινωνικές ικανότητες υποδηλώνει την έλλειψη γραμμικότητας των ταυτοτήτων των ερωτώμενων καθώς αντιμετωπίζουν δυσχέρειες ως προς την κατανόηση και επεξήγηση του κοινωνικού πεδίου που, όπως έχει ήδη αναφερθεί, έχει λάβει δυναμικό και μεταλλασσόμενο χαρακτήρα. Την ίδια στιγμή, πάνω από τα δύο τρίτα (2/3) των ερωτώμενων συγκαταλέγονται σε όσους τονίζουν την σημασία της πολιτιστικής γνώσης, έκφρασης και αναγνώρισης για την εύρεση εργασίας, γεγονός που αναδεικνύει την αναγνώριση της σημασίας της επαφής με την διαφορετικότητα ως διαδικασία γενικότερης ένταξης στις κοινωνικές δομές, συστατικό μέρος των οποίων συνιστά η αγορά εργασίας.

Οι απόψεις των NEETs για τις κοινωνικές ικανότητες που πιστεύουν ότι διαθέτουν περισσότερο, επικεντρώνονται στις επικοινωνιακές ικανότητες, την ικανότητα συνεργασίας, τις οργανωτικές ικανότητες, την προσαρμοστικότητα, την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων και δευτερευόντως στην ικανότητα διαχείρισης κρίσεων. Τα υψηλά επίπεδα διαπίστωσης της κατοχής των επικοινωνιακών ικανοτήτων αναδεικνύουν την ανάπτυξη της εν λόγω ικανότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο φαίνεται έστω να προάγει την συνεργατικότητα.

Αντιθέτως, ένα σχετικό πρόβλημα φαίνεται να εντοπίζεται σε δύο ικανότητες που συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους, δηλαδή την διαχείριση του χρόνου και του άγχους. Αυτές οι δύο ικανότητες αποτελούν θεμελιώδεις παράγοντες ως προς την επίτευξη της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας στη σύγχρονη αγορά εργασίας. Ένας αρκετά σημαντικός αριθμός ερωτώμενων δηλώνει ότι δεν διαθέτει ή διαθέτει ελάχιστα την ικανότητα διαχείρισης του άγχους ενώ αρκετοί είναι επίσης αυτοί που δηλώνουν ότι είτε δεν διαθέτουν είτε διαθέτουν ελάχιστα την ικανότητα διαχείρισης του χρόνου (η πλειοψηφία δηλώνει ότι την διαθέτει όμως τα ποσοστά αυτών που δεν την διαθέτουν είναι εμφανώς μεγαλύτερα από εκείνα των άλλων κατηγοριών ικανοτήτων). Οι συγκεκριμένες ικανότητες είναι αναγκαίο να καλλιεργηθούν ενδελεχώς διότι η κατάσταση που οι NEETs βιώνουν φαίνεται να μειώνει την ευχέρεια διαχείρισης δύσκολων περιστάσεων, που όμως θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την συμμετοχή στην σύγχρονη οικονομία της αγοράς. Αυτές οι δύο ικανότητες, καθώς και η βελτίωση της επικοινωνίας με τρίτους και η οργανωτική ικανότητα είναι αυτές που οι NEETs δηλώνουν κατά μεγαλύτερο ποσοστό ότι θα ήθελαν να αναπτύξουν. Ταυτόχρονα, η διαχείριση κρίσεων, η μεθοδικότητα, η πρωτοβουλία, η επίλυση προβλημάτων, η συνθετική σκέψη και η ικανότητα διαπραγμάτευσης είναι αυτές που ακολουθούν στις προτιμήσεις των συνεντευξιαζόμενων ως προς την υψηλή αναγκαιότητα για την περαιτέρω ανάπτυξη και καλλιέργεια.

Η κατάρτιση, όπως προαναφέρθηκε, αποτελεί την διαδικασία που μπορεί να αποδώσει στους NEETs τις ικανότητες που οι ίδιοι επιζητούν ενώ ταυτόχρονα αυτές μπορούν να αποτελέσουν το όχημα για την ευκολότερη ένταξή τους στην αγορά εργασίας, εφόσον βέβαια ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της. Έτσι, οι NEETs αναφέρουν ότι είναι αναγκαία η συμμετοχή τους σε προγράμματα κατάρτισης ώστε να αποκτήσουν δεξιότητες-ικανότητες ή να τις αναπτύξουν περαιτέρω.

Τα προγράμματα κατάρτισης, τα οποία θεωρούνται από τους NEETs ως τα καταλληλότερα για την παροχή δεξιοτήτων που πρέπει να εξελίσσουν, χωρίζονται σε όσα σχετίζονται με την ψηφιακή ικανότητα, τις γλωσσικές ικανότητες, τις βασικές ικανότητες, επιχειρηματική ικανότητα και κοινωνικές ικανότητες.

Το πρόγραμμα κατάρτισης που οι ερωτώμενοι εστιάζονται περισσότερο είναι αυτό της ανάπτυξης της γλωσσικής ικανότητας στις ξένες γλώσσες. Πιο συγκεκριμένα, οι ερωτώμενοι θεωρούν ότι όχι μόνο θα πρέπει να βελτιώσουν την δυνατότητα ομιλίας και γραφής σε ξένη γλώσσα αλλά και να αποκτήσουν εξειδίκευση σε ξενόγλωσση επαγγελματική ορολογία. Ταυτόχρονα, από τις βασικές ικανότητες, οι NEETs θεωρούν ότι είναι απαραίτητο να βελτιώσουν την μαθηματική ικανότητα. Από την ενότητα των επιχειρηματικών ικανοτήτων οι ερωτώμενοι επιλέγουν ως πρωτεύουσα προτεραιότητα την βελτίωση των ικανοτήτων που σχετίζονται με την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα, την κοινωνική, τουριστική και ηλεκτρονική επιχειρηματικότητα.

Ως προς την ψηφιακή ικανότητα, αναφορικά τόσο με προγράμματα κατάρτισης για αρχάριους όσο και για προχωρημένους, οι ερωτώμενοι εκφράζουν την αναγκαιότητα συμμετοχής σε προγράμματα κατάρτισης αυτού του αντικειμένου. Θα πρέπει να σημειωθεί βέβαια, ότι εκφράζεται η πεποίθηση ότι τα προγράμματα προχωρημένων είναι περισσότερο αναγκαία, δείγμα που αποδεικνύει ότι οι συνεντευξιαζόμενοι κατέχουν βασικές δεξιότητες τις οποίες θέλουν να εξελίσουν ώστε να ανταποκρίνονται στα νέα ψηφιακά δεδομένα και με αυτόν τον τρόπο να αυξήσουν τις πιθανότητες για εύρεση εργασίας.

Ως προς τις κοινωνικές δεξιότητες, γενικότερα εμφανίζεται μια τάση να επιζητούν προγράμματα που θα τις καλλιεργήσουν περισσότερο. Οι κοινωνικές δεξιότητες που πάνω από τους μισούς συνεντευξιαζόμενους θεωρούν ότι είναι πολύ ή πάρα πολύ σημαντικές είναι η ασφάλεια και οι πρώτες βοήθειες στον εργασιακό χώρο, η διαχείριση του άγχους και συγκεκριμένα του εργασιακού άγχους, η εναρμόνιση επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, η διαχείριση εργασιακών κρίσεων και συγκρούσεων και η αποτελεσματική συνεργασία στην εργασία. Όπως γίνεται αντιληπτό, οι συνεντευξιαζόμενοι φαίνεται να είναι πολύ ανασφαλείς ως προς τον τρόπο διαχείρισης δύσκολων καταστάσεων στον χώρο εργασίας που θα τους προκαλέσουν άγχος και θα οδηγήσουν σε συγκρούσεις, και θεωρούν ότι θα πρέπει να αποκτήσουν τέτοιες δεξιότητες. Η έλλειψη εργασιακής

εμπειρίας και οι περιορισμένες παραστάσεις από συνθήκες πραγματικού εργασιακού βίου σε συνδυασμό με την ρευστότητα που προκαλεί η πλήρης απελευθέρωση που προωθείται στην αγορά εργασίας, αυξάνουν την ανασφάλεια των ερωτώμενων και εντείνουν την πιθανότητα αδυναμίας διαχείρισης του άγχους και των πιθανών κρίσεων που μπορεί να προκληθούν. Έτσι, η βελτίωση της συνεργασίας και των ικανοτήτων που σχετίζονται με την επίλυση κρίσεων, σε συνδυασμό με την επιτυχή ικανότητα διαχείρισης του άγχους αποτελούν βασικούς παράγοντες που οι NEETs θέλουν να αναπτύξουν ώστε να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν αποτελεσματικά στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί η πολύ μεγάλη αναγκαιότητα που εκφράζεται για την απόκτηση δεξιοτήτων που σχετίζονται με την ασφάλεια και τις πρώτες βοήθειες στον εργασιακό χώρο, καθώς όπως φαίνεται δεν διαθέτουν βασικές γνώσεις σε αυτούς τους σημαντικούς τομείς που θα έπρεπε να λαμβάνονται τόσο από την βασική εκπαίδευση όσο και μέσω σεμιναρίων και προγραμμάτων ενημέρωσης.

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων, ήτοι ένας στους τέσσερις, στο ερώτημα που τους τέθηκε ως προς την πιθανότητα συμμετοχής τους σε ένα πρόγραμμα κατάρτισης που θα περιλάμβανε δια ζώσης και εξ' αποστάσεως παρακολούθηση, εξέφρασε την θέληση για συμμετοχή. Ταυτόχρονα όμως, δηλώνει ότι η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων προγραμμάτων εξ' αποστάσεως κατάρτισης είναι ελλιπής. Το στοιχείο αυτό φανερώνει την αναγκαιότητα προώθησης προγραμμάτων κατάρτισης, τα οποία θα καλύπτουν τόσο τις ανάγκες των ίδιων των υποκειμένων όσο και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητά αλλά και η ποιότητά τους. Ελλιπή δεν χαρακτηρίζονται από τους ερωτώμενους NEETs μόνο τα προγράμματα εξ' αποστάσεως κατάρτισης αλλά και οι διαδικασίες που προσδιορίζουν τις κατανομές των επαγγελματικών ευκαιριών στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, η συντριπτική πλειοψηφία διαπιστώνει την υφιστάμενη και πολλαπλώς αποδεδειγμένη αναντιστοιχία επαγγελματικών ευκαιριών με τις γνώσεις και τις ικανότητες των ατόμων.

Συμπερασματικά

Αποτελεί αδιαμφισβήτητη παραδοχή ότι οι NEETs δεν θεωρούν ότι το σύστημα που καθορίζει τις διαδικασίες για την εξεύρεση εργασίας, λειτουργεί με ορθολογικά μέσα και αξιοκρατικά κριτήρια. Οι περισσότεροι φαίνεται να διαπιστώνουν ότι οι μη-τυπικές κοινωνικές διαδικασίες (γνωριμίες, πελατειακές σχέσεις) καθορίζουν περισσότερο τις ευκαιρίες για την εύρεση εργασίας και όχι τόσο η αντικειμενική αξιολόγηση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων τους. Αυτός είναι ένας σημαντικός παράγοντας που από κοινού με την έλλειψη σχεδιασμού και σύνδεσης αναγκών και προσόντων, οδηγεί στην δημιουργία της αναντιστοιχίας μεταξύ δεξιοτήτων και θέσεων εργασίας.

Εντούτοις, ενθαρρυντικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι οι ερωτώμενοι εκφέρουν την πεποίθηση ότι με την υπομονή και με την συνέχιση των προσπαθειών για περαιτέρω εξειδίκευση θα μπορέσουν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας και να εξέλθουν από την στασιμότητα της κατάστασής τους. Η επιθυμία συμμετοχής σε προγράμματα κατάρτισης και επανακατάρτισης δηλώνει την ύπαρξη μιας υπόρρητης αισιοδοξίας, όμως η αδυναμία επεξεργασίας ενός πλάνου με δράσεις που θα τους οδηγήσει στον στόχο τους αποτελεί τροχοπέδη που δυσχεραίνει την επίτευξή του. Μια από τις αιτίες είναι η έλλειψη των προσόντων που θα τους επιτρέπουν να διαγιγνώσκουν τις αλλαγές και τις ευκαιρίες και να λαμβάνουν τις σωστές αποφάσεις ακολουθώντας έναν σχεδιασμό που ήδη θα έχουν οργανώσει. Αντίθετα, η έλλειψη σχεδιασμού δηλώνει μια απαισιοδοξία για το επαγγελματικό τους μέλλον, εμφανίζοντας μια ιδιόμορφη αναντιστοιχία που όμως είναι κατανοητή. Δηλαδή, δεν είναι αισιόδοξοι λόγω του γενικότερου ζοφερού κοινωνικού και οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα αλλά θα συνεχίσουν να αναζητούν απασχόληση και ευκαιρίες εξέλιξης των ικανοτήτων τους για να εξαντλήσουν τις πιθανότητες εύρεσης εργασίας στην Ελλάδα και να αναπτύξουν τις δυνατότητες για μια μελλοντική έξοδο από την χώρα, εφόσον οι προσπάθειές τους δεν ευοδωθούν.

Συνοψίζοντας, ανεξαρτήτως φύλου, θα μπορούσαμε να κατηγοριοποιήσουμε τους NEETs αφενός σε αυτούς που κατέχουν πανεπιστημιακό τίτλο, θέλουν κατά κύριο λόγο να

εξελίσχουν τις σπουδές τους και βρίσκονται σε μια διαδικασία μετάβασης ως προς την ένταξης στην αγορά εργασίας, διαθέτοντας κάποιες σημαντικές πιθανότητες ένταξης, λόγω των αυξημένων προσόντων τους. Αφετέρου, η μεγαλύτερη κατηγορία των NEETs αποτελείται από όσους δεν έχουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο και οι δεξιότητές τους είναι περιορισμένες. Αποτέλεσμα αυτού του προφίλ είναι η ύπαρξη μειωμένων πιθανοτήτων ένταξης στην αγορά εργασίας και η ένταση των αισθημάτων της ανασφάλειας, του άγχους και της απαισιοδοξίας.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι το πλαίσιο στο οποίο οι NEETs προσπαθούν να βρουν εργασία, να καταρτιστούν περαιτέρω και να εξέλθουν από τους περιορισμούς που βιώνουν, χαρακτηρίζεται από ρευστότητα, διακινδύνευση και επισφάλεια, προβληματικό εκπαιδευτικό σύστημα, αυξημένη ανισότητα και αναντιστοιχία μεταξύ προσόντων και εργασίας. Η απογοήτευση των ερωτώμενων για όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος είναι εμφανής και η αναβάθμισή του κρίνεται επιβεβλημένη, ώστε να βελτιωθεί ποιοτικά και να διασυνδεθεί με τις πραγματικές ανάγκες της εποχής. Επιπροσθέτως, η κατάρτιση αν και αναγκαία δεν κρίνεται ως αποτελεσματική και συνεπώς, οι παρεμβάσεις ως προς την υιοθέτηση προγραμμάτων για την βελτίωση της γλωσσικής ικανότητας, της γλωσσομάθειας, της γνώσης ΤΠΕ και των κοινωνικών και επικοινωνιακών και επιχειρηματικών δεξιοτήτων, κρίνονται επιβεβλημένες για το κράτος. Μόνο με παρεμβάσεις προς αυτές τις κατευθύνσεις θα μειώσει τους ανθρώπους που εντάσσονται σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες όπως οι NEETs και θα διασφαλίσει την κοινωνική συνοχή που φαίνεται να βρίσκεται σε κίνδυνο.

Βιβλιογραφία

- Allen, J. and Scruggs, L. (2004), “Political partisanship and welfare state reform in advanced industrial societies”, *American Journal of Political Science*, 48 (3): 496-512.
- Bell, D. N. F. & Blanchflower, D. G. (2009), “What Should Be Done about Rising Unemployment in the UK”, Bonn: *IZA Discussion Paper*, No. 4040.
- Castles, F. G. and Ferrera, M. (1996), “Home ownership and the welfare state: Is Southern Europe different?”, *South European Politics and Society*, 1 (2): 163-184.
- Ferrera, M. (2010), The South European Countries, in: Castles, F. G., Leibfried, S., Lewis, J., Obinger, H., Pierson, C. (eds.), *The Oxford Handbook of the Welfare State*, Oxford: Oxford University Press, 616-629.
- Flaquer, L. (2000), Family Policy and Welfare State in Southern Europe, Working Paper 185, Barcelona: Institut de Sciencies Politiques I Socials.
- Gartell, M. (2009), “Unemployment and Subsequent Earnings for Swedish College Graduates: A Study of Scarring Effects”, Uppsala: *IFAU*, Working Paper No. 10.
- Kohli, M. and Albertini, M. (2008), “The Family as a Source of Support for Adult Children’s Own Family Projects: European Varieties”, in: Saraceno, C. (ed.), *Families, Ageing and Social Policy: Intergenerational Solidarity in European Welfare States*, Cheltenham: Edward Elgar, 38-58.
- Κοτρόγιαννος, Δ., Τζαγκαράκης, Σ., Καμέκης, Α., Χουρδάκης, Μ. (2013), «Παρουσίαση αποτελεσμάτων ποιοτικών συνεντεύξεων και ο ρόλος του κράτους πρόνοιας», στο: Παπαδάκης, Ν. (επιμ.) *Βαρόμετρο Απόντων: οι NEETs (Young People Not in Education, Employment or Training) στην Ελλάδα*, Αθήνα: Σιδέρης, 175-208.
- Mroz, T. A. & Savage, T. H. (2006), “The Long-Term Effects of Youth Unemployment”, *Journal of Human Resources*, 41(2), Spring, 259-293.
- Naldini, M. (2003), *The Family in the Mediterranean Welfare State*, London: Frank Cass.

- Oreopoulos, P., Wachter, Von T., Heisz, A. (2008), “The Short and Long-Term Career Effects of Graduation in a Recession: Hysteresis and Heterogeneity in the Market for College Graduates”, Bonn: *IZA Discussion Paper*, No. 3578.
- Poggio, T. (2008), The intergenerational transmission of home ownership and the reproduction of the familialistic welfare regime, in: Saraceno, C. (ed.), *Families, Ageing And Social Policy. Generational Solidarity in European Welfare States*, Edward Elgar, 59-87.
- Portes, A. (1998), “Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology”, *Annual Review of Sociology*, 24: 1-24.
- Standing, G. (2014), *The precariat: the new dangerous class*, London; New York: Bloomsbury.